

BIDEA ZABALDU

Tokiko erakundeen egitekoa diskriminazio
arrazista, xenofobo, romafobo eta LGBTIfoboaren
aurka. Teoriatik praktikara

I. Eranskina. Diskriminazio-gertakarietarako tokiko protokolo-eredua

Orri zuri batetik abiatuta idazten hasteko tentazioaren eta beste udalerri batzuetan egindako dokumentuak azkar kopia-tuz espediente bat betetzeko tentazioaren artean, adibide gisa proposatzen dugun honetatik abiatzeko aukera birtuoso dago, gure testuinguruan eskuragarri dauden baliabideetara egokitzeko eta gure tokiko errealitate bereziaren beharrei modu dimentsionatua erantzuteko behar diren egokitzapenak eginez. Hain zuzen ere, asmo horrekin gehitu da eranskin hau, adibide praktiko, egiaztatu eta estandar komenigarri bat erakusten duena.

Protokolo honen amaieran fluxugrama bat dago, Protokolo-ereduan jasotako uneak, mugarriak, erabaki-hartzeak, eragile parte-hartzaileak... laburbiltzen dituena.

Jarduera-protokolo honen xedea

XXXXX(e)ko Udalak udalerrian, eremu publikoan nahiz digitalean, eragile pribatu edo partikularren artean jazotako gertakari diskriminatzaile arrazista, xenofobo, romafobo eta LGTBifoboen aurrean izan behar duen jokabidea ordenatzea. Horren guztiaren helburua da erantzun egokia eta proportzionala ematea egintza horrek biktima-engan eta bizikidetzak komunitarioan eragin dituen ondorioei.

Aurkibidea

1. Sarrera
2. Funtsezko kontzeptuak
3. Jarduera-printzipioak
  - 3.1. Biktima erdigunean beti
  - 3.2. Sareko lana
  - 3.3. Printzipio demokratikoetara egokitzea
  - 3.4. Erantzun instituzionalaren proportzionaltasuna
4. Proposatutako prozedurak
  - 4.1. Biktimari laguntza ematea
  - 4.2. Birbideratzeak
  - 4.3. Erantzun instituzionala
  - 4.4. Erregistro estatistikoa
  - 4.5. Beste motibazio eta delitu batzuk
  - 4.6. Diskriminazioaren aurkako entzute-sarea
  - 4.7. Protokoloaren jarraipena
5. Deribazio-, kontraste- eta koordinazio-baliabideen zerrenda
6. Eranskinak
  1. Eranskina. Web-orrirako eta udal-aldezkarirako albistea

2. Eranskina. Adierazpen instituzionala

3. Eranskina. Adierazpen instituzionala eta elkarretaratzerako deia

4. Prozedurak

Udalak gertakari diskriminatzailearen baten berri duenean, proposatutako jarduketa aktibatuko du. Ebaluazioa desberdina izango da kasu bakoitzean, biktimaren borondatearen, presaren, egoera espezifikoaren (haurren eta nerabeen interes gorena, adibidez) eta gertaeren eraginaren arabera. Jarraian, jarduketak azalduko dira, sekuentziaren arabera eta artikulatutako testu baten inguruan ordenatuta, biktimaren arreta eta erantzun instituzionala errazteko.

4.1. Biktimari laguntza ematea

Sarbideak

4.1.1. Udalak hainbat kontaktu-modu eskaintzen dizkie herritarrei gertakari diskriminatzaileen berri emateko, ezaugarri eta ordutegi bat baino gehiagorekin, baina horien artean koordinazio egokia bermatuta.

4.1.2. Diskriminazio-gertaerak oso izaera desberdinekoak izan daitezke, balorazio juridiko desberdinekoak, eta biktimak, edo biktimek, askotariko behar eta jarduteko borondate adieraz ditzakete. Hori dela eta, herritar guztientzako sarbide-puntu orokor, konfidentzial eta irisgarri bat eskaintzen da:

Telefonoa · Posta elektronikoa · Helbidea · Ordutegia

Udal edo toki-erakunde bakoitzean, kasuen jakinarazpena jasotzeko eremurik egokiena zein den identifikatu beharko dute. Efikaza izan ohi da beste indarkeria batzuen puntu bera izatea, hala nola indarkeria matxistena, gizarte-zerbitzuena edo giza eskubideei eta bizikidetzari lotutako arloena.

4.1.3. Harremanetarako bide hori ohiko polizia-salaketarako bideen osagarria da, horiek bereziki egokiak baitira larrialdi- eta indarkeria-egoeretan. Ez ditu ordezkatzen. Alde horretatik, sarbide-puntu hauek identifikatu dira:

Udaltzaingoa edo, bestela, gertuen dagoen Ertzaintzaren komisaria

Telefonoa · Posta elektronikoa · Helbidea · Ordutegia

4.1.4. Udaltzaingoak biktimari jakinaraziko dio eskura dituela protokolo honetako baliabideak eta, bereziki, 4.1.2 puntuan jasotako puntuarekin harremanetan jartzeko aukera duela. Hori guztia, polizia-jarduera egokiak eragotzi gabe.

4.1.5. Ertzaintzaren Idazkaritza Nagusiak (gorroto- eta diskriminazio-delituen unitatea edo hark eskuordetzen duena) Udaleko Alkatetzari emango dio udalerrian bere aurrean salatu diren gorroto-gertakarien berri (lehen 48 orduetan), sentsibilizazio eta salaketa sozialaren inguruko jarduerak aktibatzea balora dadin. Informazio horrek biktimaren konfidentziasunerako, intimitaterako eta datu pertsonalen babeserako eskubidea errespetatuko du.

Biktimak, salatzaileak eta lurralde-eremua

4.1.6. Gertakariaren berri biktima ez den pertsona batek ematen badu, biktimaren identitatea ezagutzeko, harekin harremanetan jartzeko eta haren esanetara jartzeko saiakera egingo da.

4.1.7. Gertakariaren biktima nor den ez badakigu ere, gertakaria modu frogagarrian jasota badago eta gertakariaren kalifikazioak eragin pertsonal eta sozial oso handia badu, 4.3. Sentsibilizazio eta salaketa soziala atalean aurreikusitako jarduerak aktibatu ahal izango dira.

4.1.8. Gertakaria udalerriko herritar bati gertatu bazaio, baina udalerritik kanpo gertatu bada, nola jokatu baloratuko da, gertakariaren, inpaktuaren, gertaeren dataren, inguruabarren eta abarren arabera.

4.1.9. Biktima adingabea izanez gero, haurraren edo nerabearen interes gorena bermatuko da, eta, ildo horretatik, indarkeriazko gertakariak direnean, berehala emango zaio horren berri Ertzaintzari, eta haurraren edo nerabearen egoerarako egokiak diren babes-neurri guztiak hartuko dira.

4.1.10. Gertakarian genero-indarkeriatzat edo indarkeria matxistatzat har daitezkeen zantzuak edo gertaerak badaude, eremu horretako tresna eta mekanismo espezifikoak ere aktibatuko dira.

Harrera eta lehen arreta

4.1.11. Biktima izan daitekeenari arreta, informazioa eta orientazioa udal-teknikariak emango diote, 4.1.1. puntuan zehaztutako arloak egingo duen banaketaren arabera:

4.1.11.1. Motibazio arrazista, xenofobia edo romafoobia duten gertakarien kasuan, XXXXX(e)ko teknikariak.

4.1.11.2. LGBTIfobia den gertakariaren bat gertatuz gero, XXXXX(e)ko teknikariak. Puntu honetan baloratuko da protokolo hauek lehentasunez edo aldi berean aktibatzea:

4.1.10.2.1. XXXXXko Tokiko Protokoloa.

4.1.11.3. Gertakariaren arrazoa askotarikoa bada edo interseksionalitatea hautematen bada, XXXXX eta XXXXX(e)ko langileek batera baloratuko dituzte.

Euskal toki-erakundeek dituzten baliabideen artean aldeak daude, eta, beraz, ezin dira identifikatu guztientzat balio duten figurak. Alde horretatik, immigrazioko, aniztasuneko edo antzeko teknikariak dauden kasuetan, motibazio arrazista, xenofobia edo romafoobia duten kasuetarako egokia izan daiteke. Kasu LGBTIfoboetarako, baliteke egokiagoak izatea aniztasunari edo emakume eta gizonen arteko berdintasunari lotutako teknikariak.

Bestalde, tokiko erakunde batzuek protokolo espezifikoak dituzte, LGBTIfobia kasuak osorik edo partzialki artatzen dituztenak. Garrantzitsua da protokoloen arteko koherentzia egokia bermatzea, gainjartzeak saihestuz.

4.1.12. Gertakari arrazista, xenofobo, romafobo edo LGBTIfobo baten berri emateko Udalarekin harremanetan jartzen den pertsona oro behar bezala artatu behar da. Horrek esan nahi du arreta pertsonalizatua eman behar zaiola, bere beharretara egokitua eta, ahal den neurrian, arretaren jarraitutasuna eta osotasuna bermatzen saiatuz, nahiz eta administrazio, eragile edo sistema bat baino gehiago inplikatu. Gertakariari buruzko informazio guztia bildu behar da (data, lekua, ordua, lekukoak, halakorik balego...), haien bizipena eta kontakizuna zalantzan jarri gabe, eta emandako informazio guztiaren pribatutasuna eta konfidentzialtasuna ziurtatuz. Biktimari bere burua identifikatzeko erabiltzen dituen izen eta sexu/generoagatik emango zaio tratua, bere dokumentazioan agertzen direnak edozein direla ere.

4.1.13. Balizko biktimaren une pertsonalari egokitutako informazio erabilgarria eskainiko da. Oinarrizko euskarri emozionala, hala behar izanez gero; informazioa emango zaie beren eskubideei buruz, eskubide horiek egikaritzeko baldintzei buruz..., haien erabakitze gaitasuna kontuan hartuta eta haien erabakia errespetatuta, edozein dela ere.

4.2. Birbideratzeak

4.2.1. Aztertuko den lehenengo erabakia izango da biktimari eman beharreko arretaren barruan urgentzia sortzen duten alderdi batzuk dauden ala ez baloratzea. Alde horretatik, arreta, informazioa eta orientazioa eman duten udal-teknikariek bi aukera dituzte lehen birbideratzea egiteko:

4.2.1.1. Kalte fisiko edo emozionalak izanez gero, hurbilen dagoen Osakidetzako osasun-zentrora. Garrantzitsua da lesioak adierazteko txosten mediko bat izatea.

4.2.1.2. Udaltzaingoaren edo Ertzaintzaren komisariara, Udalari jakinarazten zaion gertakariak balizko delitu larriak edo indarkeriazko ekintzak dakartzanean. Birbideratze hori arreta medikoa jaso ondoren egiten bada, garrantzitsua da lesioei buruzko txostena eranstea. Nolanahi ere, poliziaren aurrean egindako salaketan argi eta garbi jaso beharko da izaera arrazista, xenofoboa, romafoboa edo LGTBifoboa, dauden edo ondoriozta daitezkeen hitzen, esamoldeen eta beste polaritate-adierazle batzuen arabera bilduta.

Irregulartasun administratiboko egoeran dagoen atzerritar bat birbideratuz gero, azaldu Udaltzaingoak eta Ertzaintzak ez dutela eskumenik Atzerritartasun arloan eta ez dela kanporatze-espedienterik martxan jarriko.

4.2.2. Tokiko teknikariek dituzten aukeren eta biktimak adierazten dituen beharren eta interesen arabera, lehenengo birbideratze horietan akonpainatu egingo da beti.

4.2.3. Arretako bigarren erabakia agente diskriminatzailearen izaera identifikatzea da. Txostena publikoa denean, Arartekora bideratuko da. Pribatua bada, arreta ematen jarraituko da

4.2.4. Hirugarren erabakiak zerikusia du zerbitzu espezifikokoak eta/edo espezializatuak ematearekin

4.2.4.1. Gertakariak zuzenean edo zeharka eragindako zaugarritasun sozialeko egoerak, Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemaren esparruan landuko direnak.

4.2.4.2. Laguntza psikologikoa.

4.2.4.3. Orientazio juridikoa.

4.2.5. Udalak ez badu baliabide propiorik aipatutako zerbitzuak ematen direla ziurtatzeko, biktimarekin adostuta baloratuko du dauden beste zerbitzu eta baliabide publiko, sozial eta pribatu batzuetara bidaltzea, bere eskubideak egikaritzen laguntzeko. Horien artean:

4.2.5.1. Biktimei Laguntzeko Zerbitzua.

4.2.5.2. Eraberean, Tratu-berdintasunaren aldeko eta Diskriminazioaren aurkako Sarea.

4.2.6. Atal honetan aurreikusitako birbideratze guztiek Udala baliabide eta zerbitzu bakoitzarekin zuzenean harremanetan jartzea ekarriko dute, kasua ahalik eta hobekien eta arinen jasotzen

dela bermatzeko. Behar denean, zuzenean lagunduko zaio, birbiktimizazioak saihestuz eta konfidentzialtasuna bermatuz.

Birbideratzeak baliabideekin harreman zuzena izanez egin behar dira, kasuaren harrera arina bermatzeko, birbiktimizazioak saihestuz eta konfidentzialtasuna bermatuz, baina helbururako beharrezkoa den informazio minimoa emanez, nori eta zertarako ematen zaion baloratuta.

4.3. Erantzun instituzionala

Gertakariaren kontrastea eta balorazioa

4.3.1. Herritarrak sentsibilizatzeko jarduera instituzionalak aktibatu aurretik, gertakaria aldeztatik aurretik egiaztatu behar da, ondoren zehazten den moduan.

4.3.2. Kontrastea Alkatetzak egingo du (edo hark eskuordetutako zinegotziek, gai hauetako batzuetan eskumena dutenek: Giza Eskubideak, Bizikidetza edo Emakumeen eta Gizonen arteko Berdintasuna), aurreko faseetan parte hartu duten udal-teknikariek egindako txosten batean oinarrituta. Txosten horretan, honako hauei buruzko irizpideak eta informazioa ematen saiatuko dira:

4.3.2.1. Gertakariaren egiazkotasun-zantzuak. Salaketa egonez gero, poliziaren informazioa hartuko da oinarritzat.

4.3.2.2. Gertakariaren arrazoiari buruzko zantzuak arrazismoa, xenofobia, romafofia, LGBTIfobia eta diskriminazio anizkoitza. Horretarako, polarizazio-adierazleen analisi bat erabiliko da¹.

4.3.2.3. Gertakariak biktimarengan duen eragina eta bizikidetza, 4.3.5. paragrafoan jasotako sailkapenari dagokionez.

4.3.3. Udalak baliabide desberdinen bidez eta eragile desberdinekin egin dezake kontraste hori:

4.3.3.1. Berean. Batez ere gorrotozko diskurtsoarekin lotuta daudenetan, diskriminazio-izaerari buruzko zalantzak sortzen dituztenetan edo udalerriko bizikidetza komunitarioari eragiten diotenetan.

4.3.3.2. Udaltzaingoa eta Ertzaintza. Bereziki, delitu astunen gertakarietan edo indarkeriarekin izandakoetan. Alkatetzak zuzenean komunikatuko dio Ertzaintzaren Idazkaritza Nagusiari (gorroto- eta diskriminazio-delituen unitatea) edo hark eskuordetzen duenari.

4.3.4. Udalak biktimaren onespenezko esplikazioa eskatuko du erantzun instituzionalik aktibatu aurretik. Baimen hori ahozkoa edo idatzizkoa izan daiteke, baina, nolahi ere, argia, kontzientea eta irmoa izan behar du. Argi adieraziz onespenez ematen duela. Behin betiko onespenez dela irmo adierazi behar du, eta horrek ez dio biktimaren iritzia edozein unetan aldatzeko aukerari kalterik egin behar. Jabetua da, halaber, zehatz-mehatz dakiela zer jardura aktibatuko diren, eta hori jendaurreko erakusketa potentziala dela, nahi ez bada ere.

4.3.5. Erakundearen erantzuna bideratze aldera, eta zigor-balorazioa alde batera utzita, Udalak gertakariaren eragina ebaluatuko du, bai biktimaren ikuspegitik, bai komunitateko bizikidetzan duen eraginaren ikuspegitik. Indarkeria-mota horiek eta horien ondorioak

¹ Id. 6.

testuinguruaren eta gertatzen diren moduaren arabera dira; horregatik, fokua ez da jarri behar indarkeria horiek adierazteko moduan bakarrik, biktimengan eta bizikidetzan eragiten duten inpaktua ere aintzat hartu behar da. Protokolo honen helburua ez da indarkeriak mailakatzea, eragin horien ebaluazioan orientatzea baizik, eta, horretarako, irizpide hauek proposatzen ditu:

4.3.5.1. Eragin moderatua

- a) Pintada puntualak, partikular jakin baten kontrakoak ez direnak eta anonimoak.
- b) Partikularren arteko ahozko erasoak, komunitatean eraginik ez dutenak.
- c) Establezimenduetan sartzea ukatzea.
- d) Partikularren arteko kontaktu fisikoa, motibazio diskriminatzailea duten gatazken testuinguruan.
- e) Inpaktu handikoak edo oso handikoak ez diren eta Zigor Kodean oinarrituta balizko delitutzat har ez daitezkeen bestelako gertakariak.

4.3.5.2. Eragin handia

- a) Kolektiboak publikoki zirikatzeak eta umiliatzeko kanpaina publikoak (hauteskunderen testuingurutik kanpo).
- b) Partikularren arteko ahozko erasoak, komunitatean eragina dutenak.
- c) Norbanakoen arteko eraso fisikoak.
- d) Pertsona-taldearen arteko eraso fisikoak, eragiten diren lesioak edozein direla ere.
- e) Ondasunak suntsitzea edo haiei eraso egitea, pertsona edo talde jakin batzuen aurkako pintada iraingarriak, estigmatizatzaileak edo umiliagarriak barne.
- f) Eragin moderatuko gertakariak, diskriminazio anizkoitzeko inguruabarrak biltzen dituztenak.
- g) Zigor Kodean balizko delitutzat jotzen diren baina eragin oso handikotzat jotzen ez diren beste gertakari batzuk.

4.3.5.3. Eragin oso handia

- a) Kolektiboak publikoki zirikatzeak eta umiliatzeko eta haien aurkako indarkeria bultzatzeko kanpaina publikoak (hauteskunde-testuingurutik kanpo).
- b) Denboran zeharreko jazarpen jarraitua.
- c) Eraso fisikoak, bizitza edo osotasun fisikoa arriskuan jartzen duten lesioekin.
- d) Diskriminazio anizkoitzeko inguruabarrak biltzen dituzten gertakari larriak. Bestelako gertakariak, halakotzat hartzen badira.

4.3.6. Eragin oso handiko kalifikazioa jaitsi ahal izango da, eta handia edo moderatua izan daiteke, hainbat inguruabar objektibotan oinarrituta eta kontsultatutako agenteen irizpidearen arabera hala egitea gomendatzen denean. Gertakariaren biktimari horren berri emango zaio.

Ekiteko konpromisoa

4.3.7. Gertakarien eta inguruabarren motibazioa, egiazkotasuna eta larritasuna behar bezala egiaztatu ondoren, Alkateak (edo hark eskuordetutako zinegotziak) jarduera instituzional hauek modu adostuan eta koordinatuan aktibatzea proposatuko die udal-taldeei eta arlo sektorialean eskumena duten udal-organoei, hala nola kontseiluei, mahaiei edo lantaldeei eta tokiko gizarte-eragileei:

4.3.7.1. 4.3.5.1.a atalean jasotako gertakarien kasuan, ezabatu egingo dira pintadak, titulartasun pribatukoak badira, pintadak agertu diren jabetzaren baimenarekin. Zuhurtziaz egingo da, mezu diskriminatzailearen edukia gehiago ez sustatzeko eta ez zabaltzeko.

4.3.7.2. 4.3.5.1 atalean jasotako gainerako gertakarien kasuan, hitzezko ohartarazpen pribatu bat egingo zaio ustezko biktimari, eta lan komunitarioko jarduerak aktibatuko dira partikularren artean, horiek horretan ados badaude. Horretarako, lehentasunez, Eraberean Sarea bezalako baliabideetarako birbideratzea egingo da.

4.3.7.3. 4.3.5.2.a, b, c eta f atalean jasotako gertakarien kasuan, berri bat argitaratuko da web-orrian eta udal-aldizkarian, 1. Eranskinaren arabera, gertakariaren berri izan eta hurrengo 72 orduetan. Udalerriko atzeritarren jatorri-gune nagusietako hizkuntzetara itzuliko da albisteak.

4.3.7.4. 4.3.5.2.d, e eta g atalean jasotako gertakarien kasuan, tokiko bozeramaileen batzordean onartuko da, gertakariaren berri izan eta 72 orduko epean, 2. Eranskinaren arabera adierazpen instituzional bat, zeina herritarrei zabalduko baitzaie Udalaren web-orriaren bidez. Udalerriko atzeritarren jatorri-gune nagusietako hizkuntzetara itzuliko da albisteak.

4.3.7.5. 4.3.5.3.b eta d atalean jasotako gertakarien kasuan, 4.3.7.4 atalean adierazitako prozedura bera baliatuko da.

4.3.7.6. 4.3.5.3 atalean jasotako gainerako gertakarien kasuan, adierazpen instituzional bat onartuko da tokiko bozeramaileen batzordean, gertakariaren berri izan eta hurrengo 72 orduen barruan, 3. Eranskinaren arabera adierazpen instituzional bat, eta herritarrei zabalduko zaie Udalaren web-orriaren bidez. Halaber, hurrengo egunean, 19:00etan, elkarretaratzea egingo da udaletxearen aurrean, goiburua honekin: "XXXtarrok ez dugu onartzen arrazakeriarik / romafobiarik / LGBTIfobiarik. Aniztasunean bizikidetzaren alde!". Leloa udalerriko atzeritarren jatorri-gune nagusietako hizkuntzetara itzuliko da.

4.3.7.7. Gertakaria udalerriko edo udalerriko auzoetako bateko jai herrikoi edo patronalen ospakizunaren testuinguruan gertatzen bada, jai-batzordearekin (edo antzeko erakunde batekin) batera baloratuko da 4.3.7.3, 4.3.7.4, 4.3.7.5 eta 4.3.7.6 ekintzei ospakizunen etenaldi partziala edo erabatekoa gehitzeko aukera, edo ospakizunetan programatutako ekitaldiren bat bertan behera uzteko aukera, edo jai-eremu edo -esparruaren barruan elkarretaratzea egiteko aukera.

Komunikazio publikoa

4.3.8. Hainbat arrazoi direla medio (larritasuna, gizartean edo hartzaileengan duen eragina...) komunikabideek gertakariari buruzko informazioa ematen dutenean, ezinbestekoa da Udalak komunikatuetatik, berrietatik, adierazpen instituzionaletatik edo 4.3.7.3 puntuan eta hurrengoetan jasotako prentsa-oharretatik haragoko komunikazio-erantzuna ematea.

4.3.9. Adierazitako komunikazio-erantzuna, ahal den neurrian, udal-taldeekin eta arlo horretan eskumena duten udal-organoekin (adibidez, kontseiluak, mahaiaik edo lan-taldeak) eta tokiko gizarte-eragileekin informatzea eta adostea komeni da. Biktimaren konfidentzialtasun- eta intimitate-eskubidea errespetatuz emango da informazio hori.

4.3.10. Nolanahi ere, komunikazio-erantzuna gertakariaren kudeaketan eskumena duten beste erakunde batzuekin koordinatu beharko da, hala nola Ertzaintzarekin (Idazkaritza Nagusiaren bidez) eta Eusko Jaurlaritzako Belaunaldien arteko Aniztasun, Bizikidetzeta eta Elkartasunerako Zuzendaritzarekin (edo hura ordezkatzeko duen erakundearekin edo hark eskuordetzen duenarekin), ahalik eta erantzun indartsu eta efikazena emateko.

4.3.10.1. Aniztasunaren, Bizikidetzaren eta Belaunaldien arteko Elkartasunaren Zuzendaritzak (edo hura ordezkatzeko duenak edo hark eskuordetzen duenak) laguntza teknikoa emango dio Udalari, ahal duen neurrian, baldin eta Udalak aurreikusten badu bere baliabideekin ezin izango diela erantzun komunikabideen eskaerei.

4.3.11. Komunikazio-erantzunak ezin izango du inola ere biktimari edo gertakariari buruzko daturik eman edo filtratu, nahita edo nahi gabe, ikerketa arriskuan jartzen badute, eta biktimaren konfidentzialtasunerako eta intimitaterako eskubidea errespetatzen dela bermatu beharko du. Ez da eduki edo ikuspegi sentsazionalistarik erabili behar.

4.3.12. Udalak eskaintzen duen komunikazio-erantzunak hiru dimentsio izan behar ditu beti:

4.3.12.1. Erakundeek eta herritarrek biktima akonpainatzen dutela adieraztea, bai eta gertaerak biktimaren kolektiboari eragiten dizkion frustrazio-, min- eta beldur-sentimenduei ere. Balioan jarriko da erakundearen arteko koordinazioa, protokolo horiek eta bestelako laguntza-zerbitzu eta -baliabideak egotea, eta gertakari guztiak salatzeko deia egingo da.

4.3.12.2. Gertakaria eragin duen gorroto espezifikoaren (arrazakeria, xenofobia, romafobia edo LGBTIfobia) deslegitimazio soziala, argi eta garbi adieraziz bere sustraia, biktimarioaren erantzukizun eskusiboa, eta ez direla gertaera bakanak, baizik eta aurre egin behar zaion arazo sozial bat.

4.3.12.3. Herritarrak orientatzea, giza eskubideen testuinguruan errespetuzko bizikidetzeta eta bizikidetzeta inklusiboa eraiki dezaten. Adieraziko da horrelako gertaerek herritar guztiak interpellatzen dituztela eta, dimentsio soziala eta egiturazkoa dutenez, horiei aurre egiteko konpromiso kolektiboa eta indibiduala eskatzen digutela.

4.3.13. Komunikazio-erantzunak une oro saihestuko du biktimaren ezaugarri, ekintza edo jokabideak azpimarratzea, hala nola janzkera, identitatea, lanbidea, osasun-egoera eta abar, horiek biktimaren estereotipatzea edo erruduntasun-nozioak indartzen badituzte.

4.3.14. Biktima eta biktimarioa identifikatzeko aukera ematen duen daturik eta inguruabarrik ere ez da aipatuko.

4.3.15. Egin behar izanez gero, biktimaren izena eta bere burua identifikatzeko erabiltzen den sexu-generoa erabiliko dira, salbuespenik gabe, haren dokumentazioan ageri dena gorabehera.

4.3.16. Gertakaria ikertzen ari denean edo diskriminatzaile edo gorroto kalifikazioari dagokionez ondorioak ziurrak ez direnean, atal honetan aipatutako gainerako komunikazio-esparruez gain, Udalak adieraziko du gertakaria argitzen laguntzen ari dela beste erakunde publiko batzuekin koordinatuta, langile espezializatuak daudela lan hori egiten, ahalik eta zuhurren

jokatu behar dela erabiltzen den informazioaren aurrean, harik eta hura berresteko erabateko segurtasuna izan arte, eta egoera horren atzean espekulazioak jasaten dituzten pertsonak eta familiak daudela.

4.4. Erregistro estatistikoa

4.4.1. Udalak izan dituen gorabeheren berri emango zaie dagozkien instantziei, erregistro estatistikoa egin dezaten. Biktimaren konfidentzialtasun- eta intimitate-eskubidea errespetatuz emango da informazio hori.

4.4.1.1. Gertakariak Udaltzaingoaren, Ertzaintzaren edo Epaitegiaren aurrean salaketa jartzea badakar, horiek ofizioz sartuko dute beren estatistiketan.

4.4.1.2. Gertakariak Udaltzaingoaren, Ertzaintzaren edo Epaitegiaren aurrean salaketarik ez badakar, horren oinarritzko informazioa Eraberean Sarera bidaliko da, urteko txostenean txerta dezan.

Gertakari horiek bereziki babestutako datuak eragin ditzaketenez, arreta handiz tratatu beharko dira. Alde horretatik, biktimaren adostasuna ezinbesteko baldintza da, eta hari jakinaraziko zaio zer datu jasoko diren, zer helbururekin, zer eperekin eta nola zuzendu eta ezabatuko diren.

Bi maila bereiztea gomendatzen da:

A) Arretaren barne-espedientea: biktimarekin harremanetan jartzeko gutxieneko datuak, komunikatzeko lehentasunak eta funtsezko egitateak (data, tokia, deskribapen laburra, itxurazko motibazioa, kalteak, beharrak, birbideratzeak, kasuaren egoera).

B) Erregistro estatistikoa (ezin da identifikatu): aldagai agregatuak edo pseudonimizatuak (tipologia, motibazioa, eremua, data, eremua, erantzun-mota aktibatua, birbideratzeak, etab.), biktima edo hirugarrenak zuzenean edo zeharka identifikatzeko aukera ematen duen edozein datu saihestuz.

Nolanahi ere, xede zehatzerako behar-beharrezkoak diren datuak baino ez dira jasoko, eta ustezko erantzuleari buruzko gehiegizko informazioa sartzea saihestuko da, batez ere salaketarik edo jardun formalik ez badago.

Kanpoko erregistro estatistikorako, lehenespenez, datu anonimizatuak edo pseudonimizatuak bidaltzea gomendatzen da; salbuespen gisa identifikazio-datuak sartu behar badira, oinarri juridiko egokia eta berme indartuak justifikatu eta artikulatu behar dira.

Azkenik, kontserbazio-egutegi berezia ezarriko da arreta-espedienteetarako (arretarako eta erantzukizun administratibo/legal aplikagarrietarako behar den denborarako soilik) eta erregistro estatistikoetarako, zeinak modu erantsi anonimo batean geratuko baitira.

4.5. Beste motibazio eta delitu batzuk

Diskriminatutako kolektiboen zuzeneko indarkeria ez da soilik delitu eta gertakari diskriminatzaile edo gorroto-gertakari gisa agertzen. Zaurgarritasun handiagoa dago delitu-mota jakin batzuen biktima izateko, horien motibazioa nahitaez edo gehienbat fobikoa edo diskriminatzailea ez den kasu batzuetan ere. Horrelako delituek, batzuetan, eragin psikosoziala sor dezakete, gorroto-delituek sortutakoan antzekoa, biktimarengan eta komunitateetan.

Gorroto-delituen salbuespenezko esparrua diskriminaziozko motibazio hori ez duten delituetara zabaldu gabe, gomendagarria da protokolo honetan jasotako esparru batzuk aprobetxatzea eragiten dituzten ondorioei erantzuteko.

Horrelako delituen kasuan, balioetsiko da ea egokia den protokolo honetan aurreikusitako jarduketa batzuk aktibatzea akonpainamendu sozialaren, sentsibilizazioaren eta komunikazio publikoaren arloetan, beste mota batzuetako errealitate kriminal horien berariazko errealitatera egokituz.

Era berean, protokolo honetan jasotako motibazioek Euskadin salatzen diren gorroto-gertakarien ehuneko handi bat jasotzen duten arren, ezin da ahaztu beste pertsona-talde batzuk ere diskriminatuak direla erlijio-sinesmenengatik, adinagatik, gaitasun fisikoagatik, intelektualagatik, egoera sozioekonomikoagatik, osasun-egoeragatik, egoera serologikoagatik eta abarregatik.

Ahal den neurrian, Udalak gorrotozko beste arrazoi horiei erantzuteko konpromisoa hartzen duela adierazten du eta, horretarako, protokolo honen edukian beharrezkoak diren egokitzapenak egingo ditu.

4.6. Diskriminazioaren aurkako entzute-sarea

Udalak diskriminazioaren aurka konprometitutako eragile publiko, sozial eta pribatuen tokiko sarea sustatuko du. Sare horren helburu nagusia sare komunitarioa kapilarizatzea da, diskriminazio- edo gorroto-gertakari orok eta biktima orok entzute-gunek izan ditzaten, protokolo honetan ezartzen diren baliabideetara bideratu ahal izateko.

Erantzukizun- eta konpromiso-maila desberdina izango da agentearen titulartasunaren, berdintasun-esparrutik hurbil egotearen edo profesionalizazio-mailaren arabera.

Eragile horiek berariazko bereizgarriekin identifikatu ahal izango dira, eta bereizgarriok protokolo honen bidez sustatuko dira, bai balizko biktimek ikusi ahal izan ditzaten, bai bizikidetzaren eta giza eskubideen aurkako horrelako jokabideen aurkako borrorak eragiten duen gizarte-akordio zabala erakusteko.

Bereizgarri hori eskuratu ahal izateko, agente bakoitzak bere konpromisoa egiaztatu beharko du, urtero sarearen bilera batera joanez eta Udalak gaiari buruz ematen duen prestakuntza espezifikoren batera joanez.

4.7. Protokoloaren jarraipena

Udalak gorroto eta diskriminazio gertakarien jarraipen-mahai bat eratuko du, gutxienez urtean behin bilduko dena, jarduera memoria bat egiteko eta protokoloan hobekuntza-ekintzak egiteko aukera ebaluatzeko.

Mahai hori honako hauek osatuko dute: politikariek (Alkatetzak edo hark eskuordetutako zinegotziak), kultura-aniztasuneko, berdintasuneko eta gizarte-zerbitzuetako tokiko teknikariek, Udaltzaingoaren ordezkari batek eta diskriminazioaren aurkako tokiko entzute-sarearen bi ordezkari, eta gai horretan adituak diren eta udalerritik kanpo dauden beste agente batzuk gonbidatu ahal izango dituzte bertara, behatzaile gisa.

5. Birbideratze, kontraste eta koordinazioko baliabideen zerrenda

Hona hemen protokolo honetan aipatutako eragile nagusiekin harremanetan jartzeko moduak eta ordutegiak:

Ertzaintzaren Idazkaritza Nagusia

Telefona, EZ larrialdiak: 900 103 584

WhatsApp: 677 999 555

SMS: 677 999 555

Larrauri Mendotxe Bidea 18

48950 Erandio, Bizkaia

Eusko Jaurlaritzako Aniztasunaren, Bizikidetzaren eta Belaunaldien arteko Elkartasunaren Zuzendaritza

Donostia/San Sebastián kalea 1

01010 Vitoria/Gasteiz

Telefona: 945 016 62

▪ Biktimei Laguntzeko Zerbitzua

Barakaldo

Bide Onera plaza z.g., solairuartera
48901 Barakaldo, Bizkaia
Telefona: 944001031
Ordutegia: 09:00etatik 14:00etara
E-maila: SAV48BK1@justizia.eus

Vitoria/Gasteiz

Justizia Jauregia
Gasteiz Etorbidea 18
01008 Vitoria/Gasteiz
Telefona: 945 004 895 - 900 180 414
Ordutegia: 09:00etatik 14:00etara

▪ Eraberean Sarean

Bizkaian:

- » CITE-CCOO Bizkaia (944 243 424) citebizkaia@ccoo.eus
- » Errespetuz (675 459 317) errespetuz@gmail.com
- » Kale Dor Kayiko (691 674 414) eraberean@kaledorkayiko.org
- » Nevipen (946 526 989) nevipen@nevipen.org
- » Anitzak: (613 021 193) anitzakbilbao@gmail.com
- » AMUGE: (946 038 557) eraberean.amuge@gmail.com
- » Bizigay: (605 724 839) bizigay@gmail.com

▪ Berean

Manuel Allende 10
48010 Bilbo
Telefona: 946 546 674
Ordutegia: 09:00etatik 15:00etara
berean@euskadi.eus

▪ Berdindu

Bilbo
Ramón y Cajal 2, behe. PK.: 48014
Tlf: 617 813 087 eta 900 840 128
E-maila: berdindu.bizkaia@euskadi.eus

Vitoria/Gasteiz

Bilbo

Ibáñez de Bilbao 3, beheko solairua
48001 Bilbo, Bizkaia
Telefona: 900400028 - 944016487
Ordutegia: 09:00etatik 14:00etara
E-maila: sav481@justizia.eus

Donostia/San Sebastián

Justizia Jauregia
Teresa de Calcuta Plaza 1
20012 Donostia/San Sebastián
Telefona: 943 000 768 - 900 100 928
Ordutegia: 09:00etatik 14:00etara

Gipuzkoan:

- » AGIFUGI (943 248 086) asociacion@agifugi.org
eraberean@agifugi.org
- » Gehitu (943 451 722) infasis@gehitu.org
info@gehitu.org
- » SOS Arazismoa (943 321 811) eraberean@mugak.org

Araban:

- » Aldarte (945 257 077) aldarte@aldarte.org
- » ZEHAR Errefuxiatuekin (945 266 805) eraberean@zehir.eus
- » Gurutze Gorria (945 222 222) eraberean@cruzroja.es

Donostia/San Sebastián

Mikeletes 20
Telefona: 688 769 865 eta 900 840 128
E-maila: berdindu.gipuzkoa@euskadi.eus

Ramiro de Maeztu 3, behea
Tlf: 617 810 471 eta 900 840 128
E-maila: berdindu.araba@euskadi.eus

6. Eranskinak

1. Eranskina. Udal web-orrirako albistea

Gure udalerrian izan diren azken gertakarien aurrean, XXXXX(e)ko Udalak hau nahi du:

- Talde politikoek aho batez eta irmotasun osoz adierazi jarrera, jokabide eta ekintza diskriminatzaileak, kasu honetan arrazista eta xenofobo/romafobo/LGTBifoboak, guztiz onartezinak direla eta gure gaitzespen osoa dutela.
- Gure herriko kultur aniztasunean, jatorrien, sinesmen erlijiosoen, identitate sexu-generikoen, orientazio eta praktika sexualen bizikidetza aldarrikatzea. Gure gizartea askotarikoa zen, da eta izaten jarraitu nahi du. Gero eta gehiago. Eta horrek harro sentiarazten gaitu, eta guztiontzat oparotasun handiagorako aukera da.
- XXXXXko bizilagunen arteko loturak eta harreman onak estutzeko deia egitea. Gehiago partekatzeraz, elkarri gehiago entzutera, geure burua gehiago errespetatzera eta hori guztia estereotipo, aurreiritzi eta diskriminaziorik gabe egitera.

XXXXX askotariko baten alde! Berdinen arteko elkarbizitzaren alde!!

2. Eranskina. Adierazpen instituzionala

XXXXX(e)ko Udaletik, gure herrian azken egunotan izan diren gertakarien berri ematen dugu eta ezin gara geratu herritarrei mezu argi bat bidali gabe.

Udal honetan gure konpromisoa berretsi nahi dugu diskriminazio-mota guztiak eta, bereziki, arrazakeria eta xenofobia/romafobia/LGTBifobia desagerrarazteko. Ildo horretan, sexu- eta genero-aniztasunean kulturen arteko bizikidetzaren alde lan egiten jarraitzeko konpromisoa berresten dugu.

Zehazki, beste pertsona batzuen aurka erabilitako indarkeria oro gaitzesten dugu, beste larru-kolore bat, beste jatorri geografiko bat, beste kultura bat edo beste sinesmen erlijioso batzuk, edo bestelako identitate, adierazpen, orientazio edo praktika sexualak izateagatik eragindakoa.

Era berean, XXXXXko auzokideen arteko loturak eta harreman onak estutzeko deia egiten dugu. Gehiago partekatzeraz, elkarri gehiago entzutera, geure burua gehiago errespetatzera eta hori guztia estereotipo, aurreiritzi eta diskriminaziorik gabe egitera.

3. Eranskina. Adierazpen instituzionala eta elkarretaratzerako deialdia

XXXXX(e) ko Udaletik, gure gaitzespen osoa adierazi nahi dugu, joan den 20XX(e)ko X(a)ren X(e)(a)n [azalpen txiki bat, xehetasun zehatzetan sartu gabe] izandako gertakarien aurrean.

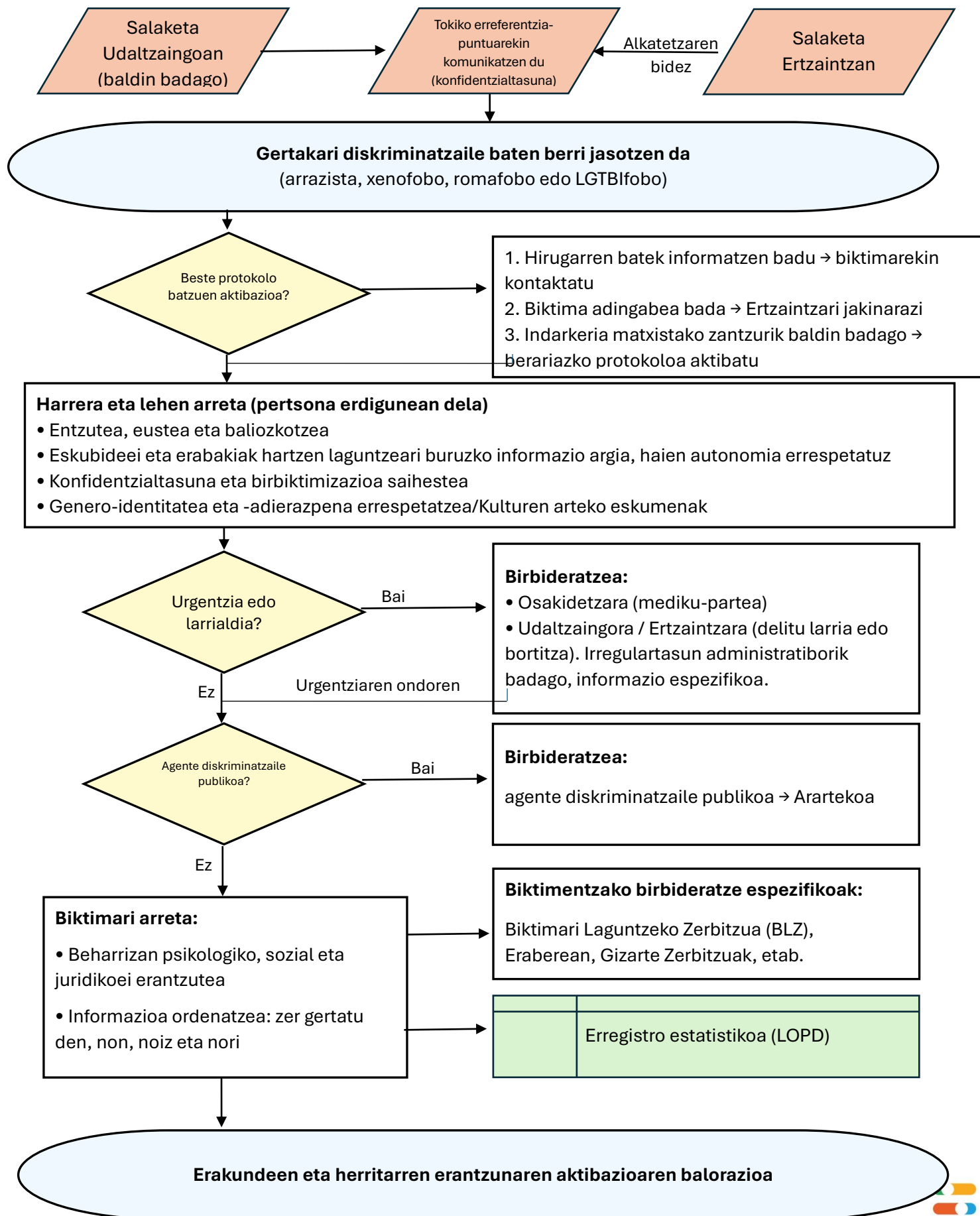
Udal honetan gure konpromisoa berretsi nahi dugu diskriminazio-mota guztiak eta, bereziki, arrazakeria eta xenofobia/romafobia/LGTBifobia desagerrarazteko. Ildo horretan, sexu- eta genero-aniztasunean kulturen arteko bizikidetzaren alde lan egiten jarraitzeko konpromisoa berresten dugu.

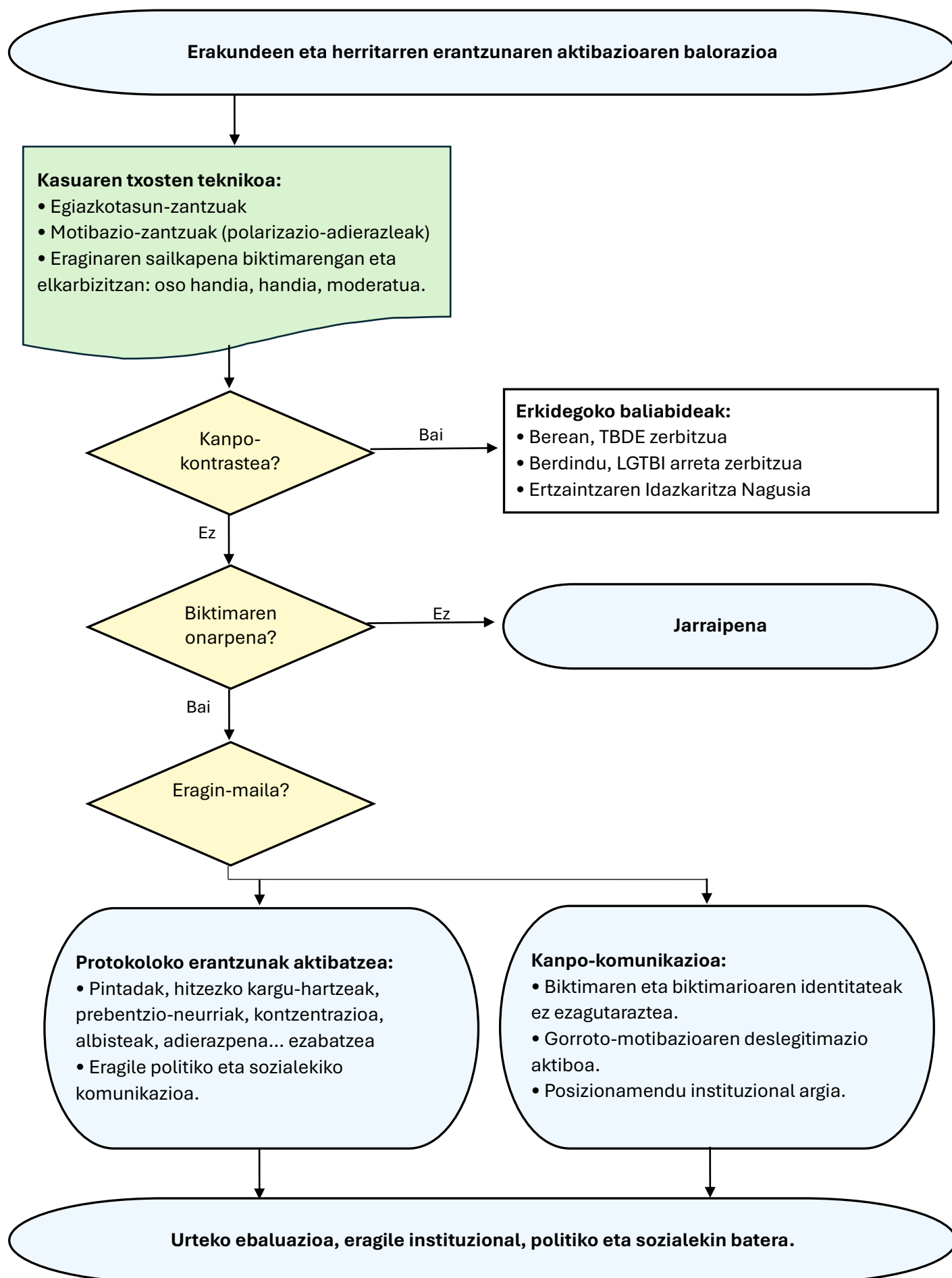
Zehazki, beste pertsona batzuen aurka erabilitako indarkeria oro gaitzesten dugu, beste larru-kolore bat, beste jatorri geografiko bat, beste kultura bat edo beste sinesmen erlijioso batzuk, edo bestelako identitate, adierazpen, orientazio edo praktika sexualak izateagatik eragindakoa.

Era berean, dei egiten dugu XXXXXko bizilagunen arteko loturak eta harreman onak estutzeko. Gehiago partekatzea, gehiago entzutera, gehiago errespetatzera eta hori guztia estereotipo, aurreiritzi eta diskriminaziorik gabe egitera.

Azkenik, Udalak bat egin du eta hala egiteko eskatzen die herritar guztiei, (gertatu dena) gaitzesteko elkarretaratze-deialdiarekin: Xko X egunean, 19:00etan, Udaletxeko plazan.

Fluxugrama honek modu grafikoan laburbiltzen ditu protokolo-ereduan jasotako uneak, mugarriak, erabaki-hartzeak, eragile parte-hartzaileak...:

II. Eranskina. Nazioarteko, Europako, Estatuko eta Autonomia Erkidegoko araudien zerrenda

A. Mundu-mailako esparru unibertsala

A.1. *Tratatuak*

- Eskubide Zibil eta Politikoen Nazioarteko Ituna (2.2, 3, 14 eta 26. artikulua)
- Eskubide Ekonomiko, Sozial eta Kulturalen Nazioarteko Ituna (2.2 eta 3 artikulua)
- Arraza-diskriminazioa mota guztiak ezabatzeko nazioarteko konbentzioa (2. artikulua)
- Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmena (2. artikulua)
- Langile Migratzaile Guztien eta horien Senideen Eskubideak Babesteari buruzko Nazioarteko Konbentzioa (1, 7, 18.1, 25, 27, 28, 43, 45.1, 48, 55 eta 70. artikulua)
- Emakumearen aurkako diskriminazio mota guztiak ezabatzei buruzko Konbentzioa (2, 3, 5 eta 16 artikulua)

A.2. *Adierazpenak*

- Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala (2. eta 7. artikulua)
- Haurren Eskubideen Adierazpena (1. printzipioa)
- Teherango aldarrikapena, Teherango Giza Eskubideen Nazioarteko Konferentzia, 1968ko maiatzaren 13a (esp. 1, 2, 5, 8 eta 11)
- Vienako Adierazpena eta Ekintza Programa, Giza Eskubideen Munduko Konferentzia, 1993ko ekainaren 14tik 25era (I.15; I.19; I.27; I.30; II.B.1, 19-24 artikulua; II.B.2, 25-27 artikulua)
- Gutxiengo nazional edo etniko, erlijioso edo linguistikoetako pertsonen eskubideei buruzko adierazpena (2., 3., 4.1. eta 5. artikulua)
- Arrazismoa, Arraza-diskriminazioa, Xenofobia eta horiekin lotuta dauden Intolerantzia moduen aurkako Munduko Konferentzia, Egintza Programa, (Adierazpenaren paragrafoak: 1, 2, 7, 9, 10, 16, 25, 38, 47, 48, 51, 66 eta 104)
- Irakaskuntza Esparruko Diskriminazioen aurkako Borrokari buruzko Konbentzioa (3. artikulua)
- Arrazari eta arraza-aurreiritziei buruzko adierazpena (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 eta 9. artikulua)
- Bizi diren herrialdeko nazionalak ez diren pertsonen giza eskubideei buruzko adierazpena (5.1.b eta 5.1.c artikulua)
- Erlijioan edo Sinesmenetan Oinarritutako Intolerantzia eta Diskriminazio Mota Guztiak Ezabatzei buruzko Adierazpena (2. eta 4. artikulua)
- Lanaren Nazioarteko Erakundearen araudi espezifikoak
- Laneko Oinarrizko Printzipio eta Eskubideei eta haien Jarraipenari buruzko Adierazpena (2.d)
- 97. Hitzarmena Langile Migratzaileei buruz (berrikusia) (6. artikulua)
- 111. Hitzarmena Enpleguaren eta Okupazioaren arloko Diskriminazioari buruzkoa (1. artikulutik 3.era)
- 143. Hitzarmena Langile Migratzaileei buruz (xedapen osagarriak) (8. eta 10. artikulua)

- 168. Hitzarmena. Enplegua Sustatzeari eta Langabeziaren aurkako Babesari buruz (6. artikulua)

B. Eskualde-esparrua

B.1. Europako Kontseilua

- Giza Eskubideak eta Oinarrizko Askatasunak Babesteko Europako Hitzarmena (1 eta 14. artikulua)
- Giza Eskubideak eta Oinarrizko Askatasunak Babesteko Europako Hitzarmenaren 12. Protokoloa (1. artikulua)
- Europako Gutun Soziala (19.4, 19.5 eta 19.7 artikulua)

B.2. Europar Batasuna

- Europar Batasunaren Tratatua (9. artikulua)
- Europar Batasuneko Oinarrizko Eskubideen Gutuna (21. artikulua)
- 2000/78/CE Zuzentaraua, Kontseiluarena, 2000ko azaroaren 27koa, enpleguan eta okupazioan tratu-berdintasunerako esparru orokorra ezartzei buruzkoa
- 2000/43/CE Zuzentaraua, Kontseiluarena, 2000ko ekainaren 29koa, arraza- edo etnia-jatorria gorabehera pertsonen tratu-berdintasunaren printzipioa aplikatzeari buruzkoa

C. Estatuko esparrua

C.1. Espainiako Konstituzioa (1.1, 9.2 eta 14. artikulua)

C.2. Legeak

- Zigor Kodeari buruzko azaroaren 23ko 10/1995 Lege Organikoa (22.4, 314, 510 eta 515.5 artikulua)
- 1/2004 Lege Organikoa, abenduaren 28koa, genero-indarkeriaren aurkako babes integraleko neurriei buruzkoa
- 4/2000 Lege Organikoa, urtarrilaren 11koa, Atzerritarrek Espainian dituzten Eskubide eta Askatasunei eta haien Gizarteratzeari buruzkoa (3, 10.2, 11.2, 20.2, 21, 30.1, 50 d) eta 60.3 artikulua)
- 6/2001 Lege Organikoa, abenduaren 21koa, Unibertsitatei buruzkoa (45 eta 46. artikulua)
- 2/1986 Lege Organikoa, martxoaren 13koa, Segurtasun Indar eta Kidegoei buruzkoa (5. artikulua). 1.b eta 5.2.a eta 27.3.c)
- 8/1985 Lege Organikoa, uztailaren 3koa, Hezkuntzarako Eskubidea arautzen duena (1, 15 eta 20. artikulua)
- 2/2006 Lege Organikoa, maiatzaren 3koa, Hezkuntzari buruzkoa (1.b eta l, 2.b, 17.d, 18.3, 23.c, 24.3, 33.c, 40.c, 66.3.g, 80, 82, 110, 112, 122, 126.2, 150.1.d eta 151.e artikulua)
- 3/2018 Lege Organikoa, abenduaren 5koa, Datu Pertsonalak Babestekoa eta Eskubide Digitalak Bermatzekoa (81. artikulua)
- 3/2007 Lege Organikoa, martxoaren 22koa, Emakumeen eta Gizonen Benetako Berdintasunerakoa
- Erligio Askatasunari buruzko uztailaren 5eko 7/1980 Lege Organikoa.
- 2/2010 Lege Organikoa, martxoaren 3koa, sexu- eta ugalketa-osasunari eta haurdunaldia borondatez eteteari buruzkoa (2.b, 3.3, 4, 5.1.d, 5.2.a eta 12 artikulua)
- 4/2015 Lege Organikoa, martxoaren 30koa, Herritarren Segurtasuna Babestekoa
- 1/2017 Lege Organikoa, abenduaren 13koa, Zinpekoen Epaimahaiaren maiatzaren 22ko 5/1995 Lege Organikoa aldatzekoa, desgaitasuna duten pertsonen bazterketarik gabe parte har dezaten bermatzeko.

- 2/2018 Lege Organikoa, abenduaren 5ekoa, Hauteskunde Araubide Orokorren ekainaren 19ko 5/1985 Lege Organikoa aldatzekoa, desgaitasuna duten pertsona guztien sufragio-eskubidea bermatzeko.
- 19/2007 Legea, uztailaren 11koa, kiroleko indarkeriaren, arrazakeriaren, xenofobiaren eta intolerantziaren aurkakoa
- 62/2003 Legea, abenduaren 30ekoa, zerga-, administrazio- eta gizarte-arloko neurriei buruzkoa
- 13/2005 Legea, uztailaren 1ekoa, ezkontzeko eskubideari dagokionez Kode Zibila aldatzen duena
- 14/2006 Legea, maiatzaren 26koa, laguntza bidezko giza ugalketako teknikei buruzkoa
- 4/2023 Legea, otsailaren 28koa, trans pertsonen berdintasun erreal eta eraginkorrerako eta LGTBI pertsonen eskubideak bermatzeko.
- 8/2021 Legea, ekainaren 2koa, zeinaren bidez legeria zibila eta prozesala erreformatzen baitira desgaitasuna duten pertsonen gaitasun juridikoa egikaritzen laguntzeko
- Erljio Askatasunari buruzko uztailaren 5eko 7/1980 Lege Organikoa
- 1/2015 Lege Organikoa, Zigor Kodea erreformatzen duena (10/1995 Lege Organikoa, azaroaren 23koa)
- Uztailaren 12ko 6/2022 Lege Organikoa, Tratu Berdintasunerako eta Diskriminaziorik Ezerako uztailaren 12ko 15/2022 Lege Integralaren osagarria, Zigor Kodearen azaroaren 23ko 10/1995 Lege Organikoa aldatzekoa (22. artikulua, 4. salbuespena, eta 510. artikuluen 1. eta 2. puntuak)
- 10/2022 Lege Organikoa, irailaren 6koa, sexu-askatasunaren berme integralarena
- 4/2015 Legea, apirilaren 27koa, Delituaren Biktimaren Estatutuarena
- 6/2022 Legea, martxoaren 31koa, Desgaitasuna duten pertsonen eskubideei eta haien gizarteratzeari buruzko Lege Orokorren testu bategina aldatzekoa.

C.3. Errege Dekretuak

- 1026/2024 Errege Dekretua, urriaren 8koa, enpresetan LGTBI pertsonen berdintasunerako eta diskriminaziorik ez egiteko neurrien plangintza-multzoa garatzen duena
- 203/2010 Errege Dekretua, otsailaren 26koa, kirolean indarkeria, arrazakeria, xenofobia eta intolerantzia prebenitzeko araudia onartzen duena
- 903/2021 Errege Dekretua, urriaren 19koa, eta 629/2022 Errege Dekretua, uztailaren 26koa, zeinaren bidez aldatzen baita atzeritarrek Espainian dituzten eskubide eta askatasunei eta haien gizarteratzeari buruzko 4/2000 Lege Organikoaren Erregelamendua, apirilaren 20ko 557/2011 Errege Dekretuaren bidez onetsia, 2/2009 Lege Organikoaren bidez erreformatu ondoren.
- 1262/2007 Errege Dekretua, irailaren 21ekoa, Arraza- edo etnia-arrazoiengatiko tratu-berdintasuna eta diskriminaziorik eza sustatzeko kontseiluaren osaera, eskumenak eta funtzionamendu-araubidea arautzen dituen.
- 371/2021 Errege Dekretua, maiatzaren 25ekoa, Erljio Askatasunaren Aholku Batzordea arautzen duen azaroaren 29ko 932/2013 Errege Dekretua aldatzen duena.
- 5/2000 Legegintzako Errege Dekretua, abuztuaren 4koa, Lan-arloko Arau-hauste eta Zehapenei buruzko Legearen testu bategina onartzen duena.
- 7/2018 Errege Lege Dekretua, uztailaren 27koa, Osasun Sistema Nazionalerako Sarbide Unibertsalari buruzkoa.

- 1109/2015 Errege Dekretua, abenduaren 11koa, Delituaren Biktimaren Estatutuari buruzko apirilaren 27ko 4/2015 Legea garatu eta Delituaren Biktimen Laguntzarako Bulegoak —batez ere biktimentzako arreta integral eta zentrala— arautzen dituen.

C.4. Estatuaren beste tresna batzuk

- 7/2019 Zirkularra, maiatzaren 14koa, Estatuko Fiskaltza Nagusiarena, Zigor Kodearen 510. artikuluan tipifikatutako gorroto-delituak interpretatzeko jarraibideei buruzkoa
- Segurtasuneko Estatu Idazkaritzaren 16/2014 Instrukzioa, «Segurtasun-indar eta -kidegoentzako jarduera-protokoloa» onartzen duena «gorroto-delituertarako» eta diskriminazioari buruzko lege-arauak urratzen dituzten jokabideertarako». 16/2015 Instrukzioak eta 4/2020 Instrukzioak aldatu zuten.
- Ebazpena, 2022ko uztailaren 6koa, Telekomunikazioetako eta Azpiegitura Digitaletako Estatu Idazkaritzarena, zeinaz 021 zenbakia esleitzen baitaio arraza- edo etnia-diskriminazioko egoerak edo gorroto-delitu arrazistak jasaten edo ezagutzen dituzten pertsonentzako laguntza-lerroari.
- Arrazakeriaren, xenofobiaren, LGBTIfobiaren eta beste intolerantzia modu batzuen aurkako borrokan erakundeen aldetik lankidetzan aritzeko akordioa, Legez Kanpoko Gorroto Diskurtsoari Linean aurre egiteko protokoloa.
- Erljio-aniztasuna elkarriketaren, bizikidetzaren sustapenaren eta intolerantziaren eta gorroto-diskurtsoaren aurkako borrokaren esparruan ezagutu eta egokitzeko laguntzak
- Arrazismoa, arraza-diskriminazioa, xenofobia eta horiekin lotuta dauden intolerantzia moduen aurkako Estrategia Integrala
- Gorroto-delituen aurka borrokatzeko II. Ekintza Plana, 2022-2024; 2022ko apirilaren 12ko 5/2022 Instrukzioaren bidez onartua.
- Ijito Herriaren Berdintasunerako, Inklusiorako eta Partaidetzarako Estrategia Nazionala (2021-2030)
- Etxerik gabeko pertsonentzako 2015etik 2020rako estrategia nazional integrala
- Gizarte Zerbitzuen eta Autonomiaren Aldeko eta Mendetasunari Arreta Eskaintzeko Sistemaren Lurralde Kontseiluaren esparru-akordioa, Espainian etxegabetasunaren aurkako borrokarako estrategia nazionalak (2023-2030) bultzatutako etxegabetasunari irtenbidea emateko
- Desgaitasunari buruzko Espainiako estrategia (2022-2030)
- Antisemitismoaren aurkako Europako Estrategia Inplementatzeko Plan Nazionala (2023-2030).

D. Euskal Autonomia Erkidegoko esparrua

- 3/1979 Lege Organikoa, abenduaren 18koa, Euskal Herriaren Autonomia Estatutuari buruzkoa
- 15/2012 Legea, ekainaren 28koa, Euskadiko Segurtasun Publikoaren Sistema Antolatzekoa (3. artikulua)
- 10/2015 Legea, Jendaurreko Ikuskizunei eta Jolas Jarduerari buruzkoa
- 2/2016 Legea, apirilaren 7koa, Euskadiko Toki Erakundeei buruzkoa
- 4/2023 Legea, apirilaren 27koa, Kontsumitzaileen eta Erabiltzaileen Estatutuarena (33. eta 34. artikulua)
- 8/2023 Legea, ekainaren 29koa, Euskal Autonomia Erkidegoko gurtzarako eta erljio-aniztasunerako toki edo zentroei buruzkoa
- 4/2024 Legea, otsailaren 15koa, Genero-identitateagatik ez baztertzeari eta transen eskubideak aitortzeari buruzkoa
- 1/2020 Legegintzako Dekretua, uztailaren 22koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Poliziaren Legearen testu bategina onartzen duena (22., 24.1 eta 15.1.c artikulua)

- 1/2023 Legegintzako Dekretua, martxoaren 16koa, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako eta Emakumeen aurkako Indarkeria Matxistatik gabeko Bizitzetarako Legearen testu bategina onartzen duena
- 17/2019 Dekretua, Jendaurreko Ikuskizunen eta Jolas Jardueren Legea garatzeko Erregelamendua onartzen duena
- 119/2019 Dekretua, Jendaurreko Ikuskizunen eta Jolas Jardueren Legea garatzeko Erregelamendua onartzen duen Dekretua aldatzen duena

